

Społeczeństwo obywatelskie na przestrzeni dziejów i współcześnie

- historyczne przykłady społeczeństwa obywatelskiego
- przykłady społeczeństwa obywatelskiego i nieposłuszeństwa obywatelskiego w XX w. na świecie
- samoorganizacja społeczeństwa obywatelskiego w Polsce

Tadeusz Rejtan

- w 1773 poseł województwa nowogródzkiego na Sejm Rozbiorowy w Warszawie
- wraz z Samuelem Korsakiem i Stanisławem Bohuszewiczem sprzeciwiał się zawiązaniu na sejmie konfederacji pod przewodnictwem Adama Ponińskiego, umożliwiającej zatwierdzenie traktatu I rozbioru Polski
- protest uznawany jest za jedną z ostatnich pozytywnych prób zastosowania liberum veto
- po jego śmierci 1780 rozpowszechnił się w Polsce kult jego postaci

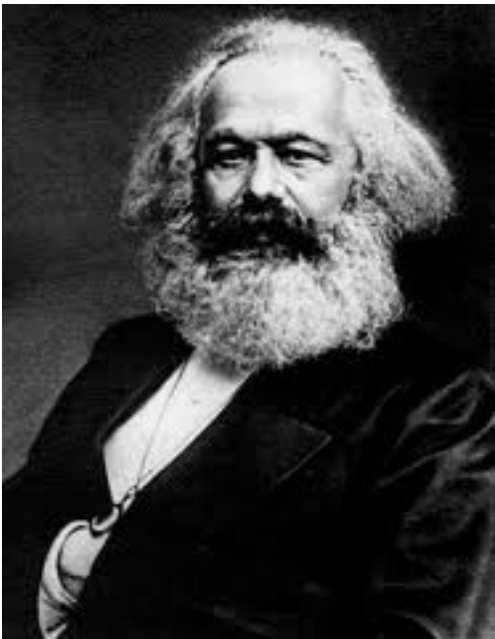
Henry David Thoreau

- (1817-1862), amerykański pisarz i filozof
- Uczestnik ruchu abolicjonistycznego.
- Zwolennik demokratycznego indywidualizmu i zasady "obywatelskiego nieposłuszeństwa" (civil disobedience) wobec nadmiernych i nieuzasadnionych prawnie oraz konstytucyjnie roszczeń władzy państwowej (podatków).

Karol Marks

- starał się nakłonić Niemców do niepłacenia podatku wojennego w czasie Wiosny Ludów 1848 r.
- organizował i współuczestniczył w założeniu Międzynarodowego Stowarzyszenia Robotników 1864 r.

Mahatma Gandhi

- walka o prawa czarnych w Afryce Południowej
- walka z kolonializmem brytyjskim
- zwolennik biernego oporu
- polityka *swadeshi* –bojkotowanie zagranicznych towarów w szczególności brytyjskich
- 30 stycznia 1948 został zastrzelony przez Nathurama Godsego

Martin Luther King

- (1929-1968), pastor, polityk murzyński
- 1955–1956 przewodził bojkotowi autobusów miejskich w Montgomery w celu zniesienia segregacji rasowej
- lider ogólnokrajowego ruchu walki o równouprawnienie rasowe i prawa obywatelskie
- stosował taktykę biernego oporu
- prowadził walkę o prawa obywatelskie Murzynów polegającą na zajmowaniu przez czarnych studentów miejsc rezerwowanych dla białych w lokalach publicznych (taktyka sit-ins)
- zastrzelony w Memphis przez J.E. Raya

akty samospalenia

- 11 czerwca 1963 r. wietnamski mnich Thich Quang Duc podpalił się w Sajgonie, na ruchliwym skrzyżowaniu w centrum miasta, chcąc w ten sposób zaprotestować przeciwko dyktaturze katolickiego prezydenta Ngo Dinh Diema i prześladowaniom buddyzmu w Wietnamie Południowym

akty samospalenia

- Ryszard Siwiec (ur. 7 marca 1909 w Dębicy, zm. 12 września 1968 w Warszawie) – księgowy z Przemyśla, absolwent filozofii, żołnierz Armii Krajowej – protestując przeciwko inwazji na Czechosłowację, dokonał 8 września 1968 samospalenia w czasie ogólnokrajowych dożynek na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie w obecności przywódców Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, dyplomatów i 100 tysięcy widzów

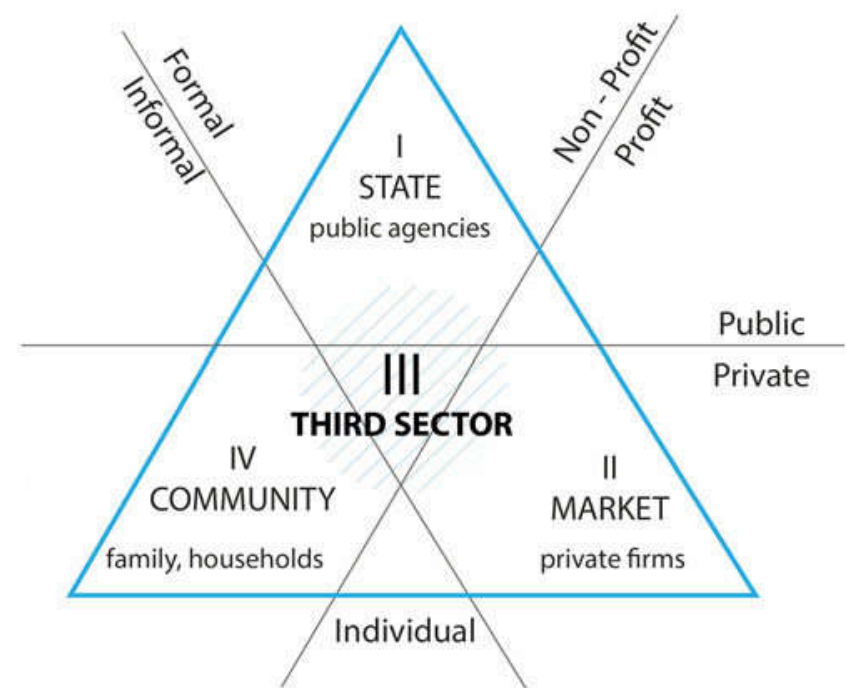
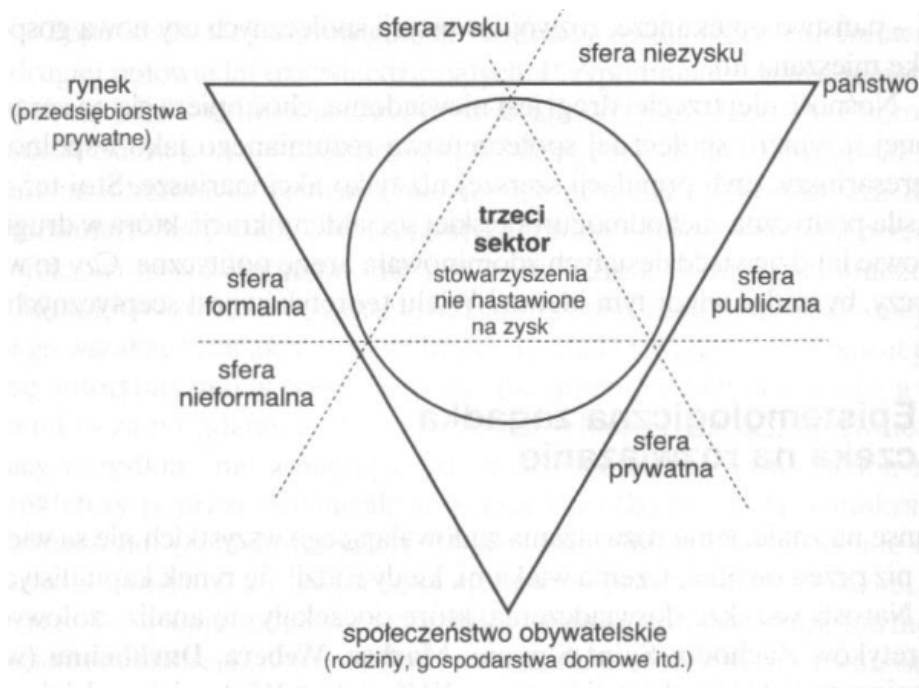

społeczeństwo obywatelskie – przykłady

- walka z okupantem
 - Polskie Państwo Podziemne
- działania opozycyjne wobec państwa socjalistycznego PRL
 - Solidarność
- w państwie demokratycznym
 - organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje; zwł. organizacje pożytku publicznego) – tzw. III sektor

III sektor

- nazwa stosowana wobec ogółu organizacji pozarządowych
- określenie to, przeniesione z języka angielskiego (third sector), nawiązuje do koncepcji podziału aktywności społeczno-gospodarczej nowoczesnych państw demokratycznych na trzy sektory

	Interesy publiczne	Interesy prywatne
Podmioty publiczne	Sektor pierwszy – państwo: rząd i samorząd terytorialny, administracja publiczna	Sektor czwarty – szara strefa korupcji
Podmioty prywatne	Sektor trzeci – społeczeństwo obywatelskie (organizacje pozarządowe)	Sektor drugi – wolny rynek przedsiębiorców

budżety obywatelskie

- wydzielona część budżetu samorządu terytorialnego (najczęściej budżetu miasta), w ramach którego wyznaczona odgórnie kwota wydatków przeznaczona jest na inicjatywy i projekty inwestycyjne bezpośrednio zgłaszane przez społeczeństwo lokalne (indywidualnie lub przez odpowiednie organizacje)
- nie ogranicza kompetencji i uprawnień władz lokalnych, które weryfikują zgłaszane propozycje projektów inwestycyjnych

polskie przykłady społeczeństwa obywatelskiego (w tym nieposłuszeństwa obywatelskiego) w XX w.

- strajk robotników w Poznaniu 1956 r.
- List 34 polskich intelektualistów wobec m.in. wzrastającej cenzury 1964 r.
- protest studentów wobec zdjęcia z afisza „Dziadów” Mickiewicza w reż. Kazimierza Dejmka 1968 r.
- strajki robotnicze na Wybrzeżu i w Ursusie (krwawo stłumione) 1970 r.
- strajki w Radomiu 1976 r. przeciw podwyżkom
 - w efekcie powstanie Komitetu Obrony Robotników
- powstanie Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela w 1977 r.– miał monitorować przestrzeganie praw człowieka w PRL
- powstanie Wolnych Związków Zawodowych w 1978 r.
- powstanie pierwszej podziemnej partii politycznej w PRL – Konfederacji Polski Niepodległej w 1979 r.
- powstanie NSZZ „Solidarność” po strajkach w 1980 r.

współczesne przykłady nieposłuszeństwa obywatelskiego

- protesty czy strajki głodowe, np. pielęgniarek, górników
- protesty ekologiczne, np. w obronie doliny Rospudy 2007
- protest ws. ACTA 2012
- demonstracje w czasie pandemii covid-19
- demonstracje w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego dot. aborcji 2020